

Kokemuksellista tietoa ja osallistavaa muutosta

Kirjallisuuskatsaus asiakkaiden toimijuuden ilmentymisestä rakenteellisessa sosiaalityössä

Sosiaalityön
kandidaatintutkielma

Laatija:
Telma Kuparinen

16.12.2025

Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Telma Kuparinen

Otsikko: Kokemuksellista tietoa ja osallistavaa muutosta: Kirjallisuuskatsaus asiakkaiden toimijuuden ilmentymisestä rakenteellisessa sosiaalityössä

Ohjaaja: Väitöskirjatutkija Elina Lammervo

Sivumäärä: 35 sivua

Päivämäärä: 16.12.2025

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen integroivan kirjallisuuskatsauksen keinoin asiakkaiden toimijuutta osana rakenteellisen sosiaalityön työmenetelmiä ja tulevaisuuden visioita. Rakenteellinen sosiaalityö määrittyy sosiaalityön yhteiskunnalliseen tehtävään vastaavaksi toiminnaksi, jolla pyritään eriarvoistavien ja syrjivien rakenteiden huomioimiseen ja niihin vaikuttamiseen. Tutkielmassani tarkastelen rakenteellisen sosiaalityön toimintaa Pohjolan (2011) määrittämien tehtäväalueiden kautta, joita ovat tietotyö, strategiatyö, inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö. Tämän lisäksi keskeisenä käsitteenä tutkielmassa on toimijuus, jota tarkastelen yksilöllisen toimijuuden, jaetun toimijuuden ja monitoimijuuden tasoilta.

Aineiston perusteella asiakkaat ovat osa työskentelyä sekä nykyisissä menetelmissä että tulevaisuuden visioissa. Asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden roolia osana tietotyötä korostetaan erityisesti sellaisen kokemustiedon kautta, jota ammattilaisilta ei löydy. Strategiatyö ilmenee aineiston perusteella kehittämisenä, jota tapahtuu erityisesti yksilöllisen asiakastyön ulkopuolella esimerkiksi kansalaisraadeissa tai kehittäjäasiakastoiminnassa. Inklusiotyötä edustaa toiveet yhteisöllisyyden ja verkostoitumisen lisäämisestä osana rakenteellista sosiaalityötä, kun taas oikeudenmukaisuustyön ideaalina nähdään tasa-arvoinen yhteiskunta, joka vaatii toteutuakseen eri toimijoiden yhteispanosta.

Asiakkaiden toimijuus ilmenee aineiston perusteella monitasoisesti. Toimijuuden vaatimuksena on asiakkaiden kokemus siitä, että he ovat osallisina rakenteellisen sosiaalityön toiminnassa. Yksilöllinen toimijuus näyttäytyy asiakkaiden selkeän oman roolin ja asiantuntijuuden esiin nostamisena, kun taas jaettu toimijuus yhteistyönä ja rinnakkaisena työskentelynä siten, että toimijoiden osaamisen alueet tukevat ja täydentävät toisiaan. Kokemusasiantuntijat esiintyvätkin aineistossa itsenäisinä toimijoina sekä yhteyshenkilöinä asiakkaan ja työntekijän välillä. Monitoimijuudessa asiakkaat nähdään tasavertaisena osana useiden toimijoiden kenttää, jolloin asiakkaiden rooli korostuu erityisesti kokemustiedon tuojana. Aineistossa ilmenee myös asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden toimijuuden puutteita rakenteellisten esteiden ja ammattilaisten autoritaarisen toiminnan takia.

Tulosten mukaan asiakkaiden osaamista ja toimijuutta osana rakenteellista sosiaalityötä arvostetaan, mutta nykyiset toimintamallit ovat monelta osin puutteelliset vakiintumattomien käytäntöjen vuoksi. Asiakkaiden monitasoinen toimijuus kaikilla Pohjolan (2011) määrittämällä tehtäväalueilla korostuukin erityisesti sellaisissa menetelmissä, jotka ovat vasta visioiden tai ehdotusten tasolla. Palvelujärjestelmän ja uusliberalismin raamit rajoittavat rakenteellisen sosiaalityön toimintamahdollisuuksia, joten jatkotutkimuksissa olisikin tarpeen tarkastella, miten Suomessa voisi nykyistä paremmin toteuttaa kriittisempää rakenteellista sosiaalityötä, joka olisi asiakkaita monipuolisesti osallistavaa ja suuremmin yhteydessä rakenteisiin vaikuttamiseen.

Avainsanat: rakenteellinen sosiaalityö, asiakkaat, toimijuus, osallisuus, kokemuksellisuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Rakenteellinen sosiaalityö	6
2.1	Rakenteellisen sosiaalityön kehitys	6
2.2	Rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueet	8
3	Toimijuus rakenteellisessa sosiaalityössä	11
3.1	Toimijuuden määritelmä	11
3.2	Asiakkaat toimijoina	13
3.2.1	Osallisuus toimijuuden ehtona	13
3.2.2	Jaetun toimijuuden mahdollisuudet asiakastyössä	14
3.2.3	Monitoimijuudesta yhteisvoimaa	15
3.2.4	Asiakkaiden toimijuuden rajoitteet	15
4	Tutkimusasetelma	16
4.1	Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	16
4.2	Menetelmät	16
4.3	Aineisto	17
5	Asiakkaiden toimijuus rakenteellisessa sosiaalityössä	19
5.1	Rakenteellisen sosiaalityön käytännöt ja tulevaisuuden näkymät	19
5.2	Toimijuuden monitasoiset ilmenemismuodot	21
5.2.1	Yksilölliset toimijat rakenteellisten epäkohtien ilmiantajina	22
5.2.2	Jaettu toimijuus vastavuoroisen muutostyön ytimessä	23
5.2.3	Monitoimijuus yhteisen kehittämisen areenana	24
5.2.4	Toimijuuden puutteet työskentelyä rajoittavina tekijöinä	25
6	Johtopäätökset	27
	Lähdeluettelo	31
	Liitteet	35
	Liite 1. Aineisto	35

1 Johdanto

Sosiaalityön rooli julkisuudessa kulminoituu usein asiakaskeskeiseksi työksi, jota leimaa krooninen resurssipula ja otsikot traagisista asiakastapauksista. Todellisuudessa sosiaalityön pyrkimykset ovat paljon oletettua kietoutuneempia yhteiskunnan rakenteisiin ja sen muutoksiin. Sosiaalityöntekijä on yhteiskuntatieteellisen tutkinnon vaativa ammattinimike, jonka koulutuksessa on tavoitteena tuottaa osaamista niin yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen parissa tehtävään kuin myös rakenteiden tasolla toimivaan asiakas- ja asiantuntijatyöhön (Lähteinen, Raitakari, Hänninen, Kaittä, Kekoni, Krok & Skaffari 2017; Talentia ei pvm.). Tutkinnon tulisi antaa näkökulmia huomata eriarvoistavista ja syrjivistä rakenteista juontuvat, mutta arkipäiväisinä näyttäytyvät ongelmat ihmisten elämässä, sekä keinoja näihin puuttumiseen. Käytännön työelämässä sosiaalityö kuitenkin usein rajoittuu palvelujärjestelmän ehdoilla toimimiseen ja yksilötason auttamiseen. Työssä aika kuluu tulipalojen sammutteluun, eli akuutteihin tilanteisiin puuttumiseen, jolloin yhteiskunnallinen vaikuttavuus jää pienempään osaan. Rakenteelliset ongelmat kuitenkin vaatisivat näihin rakenteisiin pureutumista yksilökeskeisen asiakastyön lisäksi.

Sosiaalityössä tällaista samanaikaisesti yksilöihin tai ryhmiin sekä yhteiskunnan rakenteisiin suuntaava toimintaa kutsutaan sosiaalityön kaksoissidokseksi (Pohjola 2011, 207; Pohjola 2014, 19; Närhi, Rantamäki, Kannasoja, Kokkonen & Ruonakangas 2023, 7). Tämän kaksoissidoksen toteutumista on pyritty takaamaan monin keinoin. Sosiaalityön professionaalisuutta ohjaa tieteenalalla yhteisesti määritelty arvopohja, jonka keskiössä ovat ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus (International Federation of Social Work 2014; Talentia 2022, 7). Nämä arvot toimivat myös ammattieettisten ohjeiden perustana. Sosiaalityön toimintaa ohjataan myös laissa, joista keskeisimpiä ovat sosiaalihuoltolaki, jossa on oma pykälänsä myös rakenteellisesta sosiaalityöstä (1301/2014 § 7), sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Yhteiskunnallinen näkökulma kulkee sosiaalityön opinnoissa läpi kaikkien kurssien, ja erityisesti syventävissä opinnoissa vahvistetaan rakenteellisen sosiaalityön vaatimaa asiantuntijaosaamista (Lähteinen ym. 2017).

Sosiaalityöntekijöiden tehtävä osoittautuu kuitenkin usein ristiriitaiseksi, sillä heidän pitäisi samanaikaisesti toteuttaa palvelujärjestelmän sisällä asiakastyötä ja toisaalta noudattaa sosiaalityön eettistä arvopohjaa kritisoimalla eriarvoistavia rakenteita tässä järjestelmässä (Kokkonen & Turtiainen 2018; ks. myös Rajala & Salonen 2025). Myös hyvinvointivaltion

uusliberaalit muutokset, jotka määrittävät uudelleen julkisen vallan tehtäviä, ja sen markkinoita korostava toimintalogiikka luovat haasteita rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiselle (Kokkonen 2023, 62). Ammatissa toimivat sosiaalityöntekijät raportoivat, että rakenteellista sosiaalityötä ei useista syistä voi toteuttaa niin paljon kuin toivoisi. Syitä ovat esimerkiksi ammattitaidon rajoittaminen asiakastyöhön ja asiakkaiden äänen esiin saamisen ongelmat. (Kivipelto 2021.) Rakenteellisen sosiaalityön toteutuminen nykymuodossaan voikin olla vaarassa jäädä yksittäisten sosiaalityöntekijöiden mielenkiinnon ja uskalluksen varaan esimerkiksi mediavaikuttamisella (Tiitinen 2018). Asiakkaiden roolin korostaminen osana rakenteellista sosiaalityötä on siis tärkeää, koska profession kietoutuneisuutta asiakastyöhön ei voida sivuuttaa.

Asiakasnäkökulmasta lähtevä rakenteellinen sosiaalityö kytkeytyy erityisesti siihen, millaisia kokemuksia asiakkailla on niin syrjivistä rakenteista kuin palvelujärjestelmän toiminnasta. Rakenteiden eriarvoisuudet vaikuttavat lisäksi niihin, jotka eivät ole sosiaalityön nykyisiä tai entisiä asiakkaita, ja toisaalta kenestä vain voi tulla sosiaalityön asiakas. Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta asiakkuus tulisikin nähdä lähinnä palvelujärjestelmässä toimivan kansalaisen näkökulmasta, jolloin asiakkuudesta voisi käyttää esimerkiksi käsitettä asiakaskansalaisuus (Hokkanen 2013, 57). Asiakkaita ei kuitenkaan tule nähdä ainoastaan tietolähteinä ja toiminnan välineinä vaan tasavertaisina toimijoina, joilla on omia ainutlaatuisia näkemyksiään yhteiskunnan tilasta ja tarvittavasta muutoksesta. Sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on asiakastyössä tuoda ilmi näitä eriarvoistavia rakenteita ja toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä yhdessä asiakkaiden kanssa. Näin rakenteellinen sosiaalityö voisi toteutua yksittäisestä yleiseen, ihmisten kokemuksista asiakkaita osallistavaan muutokseen.

Tutkielman tarpeellisuutta perustelee asiakkaiden roolin selkiyttäminen ja korostaminen, mikä on usein jäänyt sosiaalityöntekijäkeskeisten tutkimusten varjoon. Rakenteellisen sosiaalityön käytännöt myös näyttävät sekä opiskelijoille että alalla työskenteleville epäselvinä, jonka takia tietoisuuden lisääminen aiheesta on tärkeää. Tässä tutkielmassa tavoitteenani on selkiyttää, miten eri tavoin asiakkaiden kanssa toteutetaan rakenteellista sosiaalityötä tässä ajassa, ja miten sitä tulisi tutkimusten perusteella toteuttaa tulevaisuudessa. Tarkastelen erityisesti sitä, millaisia toimijoita asiakkaat ovat rakenteellisen sosiaalityön käytännöissä.

2 Rakenteellinen sosiaalityö

Jotta rakenteellista sosiaalityötä voidaan konkreettisesti ja käytännöllisesti hahmottaa, tulee määritellä ne rakenteet, joissa toimitaan ja joihin pyritään vaikuttamaan. Ben Carniol (ks. Pohjola 2014, 24; Närhi 2023, 24) on jakanut rakenteet kahteen peruskategoriaan, joita ovat primaarit ja sekundaarit rakenteet. Primaareita rakenteita ovat esimerkiksi kapitalismi, patriarkalisuus, rasismi ja ableismi, jotka ovat syrjiviä sosiaalisia rakenteita. Sekundaarisiksi rakenteiksi taas määritellään primaareita rakenteita ylläpitävät ja toisintavat sosiaaliset rakenteet, joita saatetaan joskus pitää neutraaleina. Näitä ovat esimerkiksi persoonallisuus, perhe, koulutus ja media. Bob Mullaly ja Marilyn Dupré (2019; ks. myös Närhi 2023, 25) ovat määritelleet rakenteita käytännönläheisemmin neljän tason kautta, joita ovat sosiaaliset instituutiot, sosiaaliset prosessit, sosiaaliset käytännöt ja sosiaaliset suhteet. Instituutioilla viitataan esimerkiksi kouluihin tai työpaikkoihin, kun taas prosesseilla muun muassa sosiaalityöhön tai opettamiseen. Käytännöillä ja suhteilla viitataan ihmisten elämään liittyviin asioihin, kuten vapaa-aikaan, parisuhteeseen tai ystäviin. Rakenteiden määrittely ei ole täysin yksiselitteistä, mutta keskeistä rakenteellisen sosiaalityön kannalta on niiden vuorovaikutus ihmisten kanssa.

2.1 Rakenteellisen sosiaalityön kehitys

Rakenteellisen sosiaalityön juuret voidaan jäljittää sosiaalityön alkuvaiheisiin 1900-luvun alkuun, jolloin sosiaalityön pioneerit jo korostivat työn rakenteellista näkökulmaa. Jane Addams esimerkiksi painotti sosiaalisten epäkohtien esiintuomista ja Mary Richmond asiakastiedossa havaittujen epäkohtien välittämistä päätöksentekijöille. (Pohjola 2011, 209.) Varsinaisena käsitteenä rakenteellisesta sosiaalityöstä on kuitenkin puhuttu vasta 1970-luvulla sekä Suomessa että kansainvälisesti (Viirkorpi 1990, 8; Pohjola 2011, 209; Närhi 2023, 22). Rakenteellisen sosiaalityön ideologia perustuu kriittiseen ja radikaaliin sosiaalityön perinteeseen, joka korostaa huono-osaisten ihmisen valtaistamista ja asianajoa heidän olosuhteidensa parantamiseksi sekä eriarvoisuutta tuottavien yhteiskunnallisten rakenteiden muuttamista (Pohjola 2011, 210; Mullaly & Dupré 2019). Suomessa kriittinen ja radikaali sosiaalityö on kuitenkin jäänyt vähäiseksi, ja toiminnassa on korostunut viranomaislähtöisyys ja palvelujärjestelmän määrittämässä rajoissa työskentely (Pohjola 2014; Närhi 2023, 35). Tämä johtuu pitkälti siitä, että Suomessa yhteiskunnallinen kehittäminen on liitetty muutoksiin

hyvinvointivaltion käytännöissä, jolloin sen vahva asema ja perinne rajoittavat radikaalimpia uudistuksia (Kokkonen 2023, 60–61).

Suomessa kiinnostus rakenteellista sosiaalityötä kohtaan korostui erityisesti 1980-luvulla, jolloin sen parissa muun muassa työskenteli Rakenteellinen sosiaalityö -työryhmä, ja toimintaa ohjaavia velvoitteita kirjattiin lakiin sekä aloitettiin käytännön kokeiluja (Viirkorpi 1990, 18; Pohjola 2011, 210; Pohjola 2014, 16; Närhi 2023, 36–37). Jo tällöin myös huomattiin rakenteisiin puuttumisen ja näitä rakenteita toisintavan järjestelmän sisällä toimimisen ristiriitaisuus (Närhi 2023, 38). 1990-luvulla Paavo Viirkorpi (1990; ks. myös Närhi 2023) hahmotteli kokonaisvaltaisen sosiaalityön edellytykseksi rakenteisiin sekä yksilöihin kohdistuvan muutostyön, jossa rakenteisiin tehdyt epäkohtien poistamiset ovat edellytys asiakastyön jatkumiselle ja hyödyttävät myös muita kuin asiakkaana olevaa ihmistä. Viirkorpi korostaa erityisesti itse sosiaalityötä yhtenä yhteiskunnallisena järjestelmänä, jossa tapahtuu vuorovaikutusta niin yksilön ja yhteiskunnan kuin eri toimijoiden välillä. Rakenteellisen sosiaalityön tulisi pyrkiä muuttamaan myös omissa rakenteissaan esiintyviä haitallisia kommunikaation muotoja, käytäntöjä ja valtasuhteita.

Vuosituhanneen vaihteen jälkeen tutkimuksissa on käsitelty esimerkiksi sosiaalista raportointia, jolla pyritään asiakastyössä syntyneen kokemustiedon keräämiseen ja tämän hyödyntämiseen moninäkökulmaisesti (Hussi 2005). Liisa Hokkanen (2009) sen sijaan on tutkinut *empowerment* -käsitettä osana sosiaalityötä korostaen valtaistumisen ja voimaantumisen erillisyyttä. Valtaistumisen Hokkanen määrittää yhteisöjen tai yhteiskunnan tasolla tapahtuvaksi valtasuhteiden muutokseksi, kun taas voimaantuminen on yksilökeskeistä ja toimijuutta korostavaa työskentelyä, jossa päämääränä on henkilön subjektiivinen kokemus muutoksesta. Hokkanen kuitenkin korostaa näiden käsitteiden välistä yhteistyötä ja molempien tarpeellisuutta, jotta sosiaalityö voi toteutua sekä yksilöiden että yhteiskunnan tasolla. Tutkimus on tuonut suomalaiseseen keskusteluun kansainvälistä näkökulmaa, koska juuret empowermentille ovat sieltä (ks. esim. Dominelli 1999).

Rakenteellinen sosiaalityö nykyisellään on yksi sosiaalityön tehtäväalue. Se ei kuitenkaan ole oma erillinen yksikkönsä, kuten lastensuojelu tai aikuissosiaalityö, vaan kaiken sosiaalityöllisen toiminnan läpileikkaava suuntaus. Rakenteellinen sosiaalityö on määritelty yhdeksi sosiaalityön työorientaatioista, joilla pyritään jäsentämään sosiaalityön toimintaa käytännönläheisesti ja konkreettisesti erilaisten menetelmien ja työvälineiden kautta

(Karjalainen, Kivipelto, Liukko & Muurinen 2021). Rakenteellisen sosiaalityön toimintatapoja ovat esimerkiksi erilaiset kehittäjäasiakkaat ja asiakasraadit, rekisterit ja indikaattorit sekä sosiaalinen raportointi (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [THL] 2023). Sosiaalihuoltolaissa rakenteellisen sosiaalityön tehtäviksi määritellään asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen, sosiaaliin ongelmiin vastaavien toimenpide-ehdotusten kehittäminen ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen jakaminen muille hyvinvointialueen toimijoille kehittävän yhteistyön tueksi (1301/2014 § 7). Rakenteellinen sosiaalityö pyrkii vastaamaan sosiaalityön yhteiskunnalliseen tavoitteeseen kiinnittämällä huomiota rakenteisiin ihmisten ongelmien taustalla. Rakenteellista sosiaalityötä voi kuvailla muutostyöksi, jossa hyödynnetään yhteiskunnallista tietoa ja toimitaan niin yksilöitä kuin yhteisöjä valtaistavilla tavoilla sekä vaikutetaan laajemmin palvelujärjestelmän ja yhteiskunnan tasolla (Närhi ym. 2023, 6). Keskeistä on se, että sosiaalityössä kohdattujen ongelmien syiksi pyritään paikantamaan eriarvoistavat ja syrjivät rakenteet ihmisten yksilöllisten elämäntietojen rinnalla.

2.2 Rakenteellisen sosiaalityön tehtäväalueet

Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmia ovat kansainvälisesti määritelleet esimerkiksi Mullaly ja Dupré (2019), joiden käsityksiä Minna Kivipelto (2021) on edelleen jatkanut eritellen rakenteellisen sosiaalityön konventionaaliseen, refleктоivaan ja uudistavaan teoreettis-ideologiseen ulottuvuuteen. *Konventionaalinen* lähestyminen pyrkii tuottamaan tietoa sosiaalisista ongelmista, mutta näiden haasteiden juurisyihin ei välttämättä pureuduta. *Refleктоiva* lähestymistapa tuottaa tietoa monitoimijaisesti asiakkaita osallistaen ja valtaistaen, jolloin asiakkaiden ääni pääsee paremmin kuuluviin. *Uudistava* lähestymistapa taas hyödyntää tätä tietoa yhteiskunnan epätasa-arvoisten ja sortavien rakenteiden muuttamiseksi pyrkien suoraan toimintaan ja vaikuttamiseen. Suomessa rakenteellista sosiaalityötä on määritellyt erityisesti Anneli Pohjola (2011) jonka hahmottelemia tehtäväalueita käytetään myös tämän tutkielman teoreettisena viitekehysenä. Jaottelua on sovellettu paljolti suomalaisessa rakenteellisen sosiaalityön tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin Suomen palvelujärjestelmässä toteutettavaan rakenteelliseen sosiaalityöhön.

Tietotyöllä tarkoitetaan tiedon tuottamista kansalaisten elinolosuhteista, joka voi tapahtua niin yksilökohtaisessa asiakastyössä kerätyn tiedon, kuin myös esimerkiksi tutkimuksen saralla. Tätä tietoa käsitellään yhteiskuntakriittisesti eli hahmottamalla sitä, millä tavoin rakenteelliset epäkohdat ilmenevät saadussa tiedossa ja miten näihin epäkohtiin voidaan vaikuttaa.

Tietotyöhön kuuluu siis olennaisesti myös tiedon välittäminen kansalaisille ja päättäjille. (Pohjola 2011, 216–219.) Esimerkki tietotyöstä voisi olla sosiaalityöntekijän lehteen kirjoittama mielipidekirjoitus, joka perustuu asiakastyössä havaittuihin rakenteellisiin puutteisiin.

Strategiatyö viittaa palvelujärjestelmän suunnitelmalliseen edistämiseen, jossa vaikutetaan esimerkiksi yhteiskuntapoliittisiin linjauksiin ja lainsäädäntöön. Strateginen työ on toimimista yhdessä kansalaisten, järjestöjen, toisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Toiminta tapahtuu pitkälti tietotyöstä saadun informaation kautta, ja siinä korostuu progressiivinen, olosuhteita ja rakenteita edistävä työskentelyote. (Pohjola 2011, 216–219.) Esimerkki strategiatyöstä voisi olla eri toimijoista koostuvan työryhmän tekemä suunnitelma ratkaisuvaihtoehdoista rakenteellisiin ongelmakohtiin puuttumiseksi.

Inklusiotyössä korostuu yhteisöllisyys ja kansalaisten yhteenliittymä rakenteiden kehittämisessä. Pyrkimyksenä on kansalaisten osallisuuden ja yhteisöllisen solidaarisuuden edistäminen. Yhteisöt ja kansalaiset nähdään työn kohteena olemisen lisäksi myös vaikuttamaan pystyvinä osallisina ja toimijoina, jolloin inklusiotyöhön liittyy myös valtaistaminen. (Pohjola 2011, 217–219.) Inklusiotyötä voisi olla esimerkiksi kestävän kehityksen edistäminen ihmisten suorassa elinympäristössä yhdessä kansalaisten kanssa.

Oikeudenmukaisuustyö viittaa erityisesti sosiaalityötä lävistävään eettiseen perustaan, joka näkyy ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien huomioimisessa kaikessa yhteiskunnallisessa toiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa keskustelun ylläpitämistä arvokeskustelussa ja esimerkiksi eri väestöryhmien hyvinvoinnin tasa-arvon esille nostamisessa. (Pohjola 2011, 217–220.) Oikeudenmukaisuustyöstä esimerkki voisi olla sosiaalityön ammattilaisten asettuminen jonkin sorretun ryhmän, kuten rodullistettujen ihmisten puolelle. Työmuodon pyrkimyksenä olisi tällöin rasismien tunnistaminen yhteiskunnassa ja antirasististen toimien korostaminen käytännöissä.

Pohjola (2011, 218–220) painottaa tehtäväaluejaottelun lisäksi sosiaalityön lähtökohtaista poliittisuutta, jossa poliittisuudella tarkoitetaan yhteiskunnallisten asioiden hoitamista. Rakenteellista sosiaalityötä läpäiseviksi tehtäviksi Pohjola määrittelee sosiaalipoliittisen työn sekä johtamistyön. Tieto-, strategia-, inklusio-, ja oikeudenmukaisuustyötä tulisi soveltaa rinnakkain ja toisiaan tukien. Pohjola (2011) toteaa, että rakenteelliset tekijät ovat aina läsnä

asiakastyössä rakenteiden vaikuttaessa ihmisten elämäntilanteissa, jonka takia niiden jäsentämistä tarvitaan myös yksilökohtaisessa työskentelyssä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan näiden yksilöiden, eli toimijoiden linkittymistä rakenteelliseen toimintaan.

3 Toimijuus rakenteellisessa sosiaalityössä

Yhteiskunnan rakenteet ja ihmisten toimijuus nivoutuvat yhteen Anthony Giddensin (1984) kehittämässä rakenteistumisen teoriassa. Giddens käsittää yhteiskunnan rakenteet sekä välineinä niiden uusintamiselle että näiden uusintamisyritelmien lopputuloksena. Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuvien toimijoiden hän näkee omaavan tietoa näistä rakenteellisista olosuhteista. Rakenteet muodostuvat vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa, mutta toisaalta ne myös pitävät yllä vakiintuneita yhteiskunnan järjestelmiä. Rakenteellisen sosiaalityön kannalta teoria tulee keskeiseksi siinä, miten rakenteet rajoittavat ja mahdollistavat yksilöiden toimintaa (Närhi, Kokkonen, Rantamäki, Kannasoja & Ruonakangas 2022). Jotta rakenteellinen sosiaalityö voidaan nähdä rakenteita uusintavana ja muutostyöhön kykenevänä voimana, tulee yksilöllisten toimijoiden uskoa vaikutusmahdollisuuksiinsa niin konkreettisisa rakenteissa, kuten instituutioissa, kuin myös syrjiviä sosiaalisia rakenteita vastaan käytävissä kamppailuissa.

Rakenteellisessa sosiaalityössä pääasiallisina toimijoina nähdään usein sosiaalityöntekijät, koska heillä on esimerkiksi ammattietiikan ja sosiaalihuoltolain nojalla velvollisuus edistää omalla asiantuntijuudellaan sosiaalityön yhteiskunnallisen orientaation ja sosiaalisen hyvinvoinnin toteutumista (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 7 §; Talentia 2022). Rakenteellisen sosiaalityön toiminnassa tulee kuitenkin huomioida myös muut toimijat, kuten toiset ammattilaiset, asiakkaat tai yhteisöt, koska rakenteellinen sosiaalityö ei sosiaalisen ja poliittisen luonteensa vuoksi voi toteutua ainoastaan yksilötyönä. Tämän tutkielman keskiössä on tutkia erityisesti asiakkaiden toimijuutta, joten seuraavaksi hahmotellaan toimijuuden määritelmää ja asiakkaiden toimijuutta rakenteellisen sosiaalityön kontekstissa.

3.1 Toimijuuden määritelmä

Toimijuus on keskeinen käsite sosiaalityössä ja laajemmin yhteiskuntatieteissä sekä muilla tieteenaloilla. Toimijuutta onkin tutkittu laajasti ja useista eri näkökulmista, mikä on johtanut käsitteen monimuotoisuuteen. Albert Bandura (2001) määrittää yksilön toimijuuden keskeisiksi piirteiksi tarkoituksella tehdyt teot (*intentionality*), ennakoivan ja arvioivan suunnitelmallisuuden (*forethought*), toiminnan asetettuja suunnitelmia kohti (*self-reactiveness*) sekä omien ajatusten ja toimien reflektoinnin (*self-reflectiveness*). Bandura (2001) on määritellyt toimijuutta myös kolmen tason kautta, joita ovat henkilökohtainen (*personal*

agency), yhteinen (*proxy agency*), sekä yhteisöllinen (*collective agency*) toimijuus, joista kaksi jälkimmäistä korostavat toimijuudessa sosiaalisten rakenteiden merkitystä, yhteisöllisyyttä ja muilta saatua tukea. Toimijuus on siis hyvin sosiaalista ja rakentuu vuorovaikutuksessa niin muihin ihmisiin kuin ympäröiviin rakenteisiin.

Myös Jyrki Jyrkämä (2007) on määritellyt toimijuutta modaliteettimallin kautta. Siinä kuusi toisistaan erillistä toimijuutta ilmentävää modaliteettia, eli tahtominen, tietäminen, oleminen, täytyminen, voiminen ja tekeminen näyttäytyvät sekä toisistaan erillisinä että toisiinsa kytkeytyvinä. Nämä modaliteetit ovat yhteydessä ikään, ikäryhmään, paikkaan sekä ajankohtaan, jotka vaikuttavat niiden ilmentymiseen ihmisten elinkaaren ja elämäntilanteiden eri vaiheissa. Ihmisten toimijuuteen siis vaikuttavat monet tekijät, jotka ilmenevät eri konteksteissa eri tavoin ja joihin ihminen itse voi vaikuttaa vaihtelevasti. Esimerkiksi ihminen ei voi vaikuttaa omaan ikäänsä, mutta sijaintiinsa jossain määrin voi. Myös muut ihmiset ja rakenteet vaikuttavat yksilöiden mahdollisuuksiin toimia haluamallaan tavalla. Toimijuuden kysymyksiin onkin aina kietoutuneena myös vallan kysymykset (Ronkainen 2008; Niemi 2013; Isola, Hekkala & Leppänen 2025).

Valta on jossain määrin aina läsnä sosiaalityössä, koska sosiaalityöntekijät ovat viranomaisia, jotka käyttävät työssään julkista valtaa. Tämän lisäksi asiakastyössä kohdataan usein tilanteita, jossa on punnittava vallan käyttöä suhteessa asiakkaan tahtoon ja toimijuuteen. Sosiaalityöntekijän asema suhteessa asiakkaaseen ei siis ole neutraali, vaan ammattilaisilla on lähtökohtaisesti aina enemmän valtaa asiakkaaseen verrattuna (Niemi 2013). Toimijuuden kannalta valta kytkeytyy myös suoraan siihen, kenellä on yhteiskunnassa valtaa ja mahdollisuuksia toimia. Vallan lähteiksi on aiemmissa tutkimuksissa tunnistettu kuusi tunnusmerkkiä, joita ovat tulot ja varallisuus, tieto, kulttuurinen ja sosiaalinen norminmukaisuus, ihmisten väliset yhteenliittymät, asemat yhteiskunnan hierarkioissa sekä valtiolliset instituutiot. (Isola, Hekkala & Leppänen 2025.) Rakenteellisessa sosiaalityössä eri toimijoiden kannalta näistä korostuvat erityisesti tieto, yhteenliittymät, asemat ja instituutiot. Vallan uudelleenjako vaatiikin kaikilta toimijoilta aktiivista työskentelyä ja oman aseman tunnistamista, jotta eri toimijoiden näkökulmat voidaan huomioida ja hyödyntää työskentelyssä.

3.2 Asiakkaat toimijoina

Tässä tutkielmassa toimijuudella tarkoitetaan yksilön mahdollisuutta tehdä haluamiaan valintoja ja saada aikaan jokin tapahtuma, mihin vaikuttavat toimija itse, muut toimijat sekä toiminnan konteksti (Hokkanen 2013, 60). Asiakastyössä toimijuus on keskeistä erityisesti aikuisten parissa tehtävässä työssä, koska tällöin ihmisen omat valinnat, vastuut ja mahdollisuudet korostuvat lisääntyneen vallan myötä verrattuna esimerkiksi lapsiasiakkaisiin. Asiakkaiden toimijuutta käsittelevässä keskustelussa ja tutkimuksessa keskitytään usein yksilölliseen ja aktiiviseen toimijuuteen, jolloin kyse on asiakkaan mahdollisuuksista vaikuttaa oman elämänsä tapahtumiin (Hokkanen 2013, 59–61). Rakenteellisessa sosiaalityössä painotus on kuitenkin erilainen, koska toiminnan kohteena eivät ole muutokset ainoastaan yksittäisten ihmisten elämässä, vaan laajemmin rakenteiden tasolla. Muutokset sosiaaliin rakenteisiin eivät tapahdu yhtä suoraviivaisesti kuin esimerkiksi ihmisen päätös muuttaa jotain omassa arjessaan, jolloin yksilöllinen toimijuus jää pienempään osaan. Rakenteellisessa sosiaalityössä eri toimijat tuovat oman asiantuntijuutensa yhteiseen työskentelyyn, jolloin asiakkaiden toimijuudessa korostuu erityisesti kokemuksellisuus vastapainona ammattilaisten professionaaliseen tietoon.

3.2.1 Osallisuus toimijuuden ehtona

Osallisuus on keskeinen eri ympäristöissä tapahtuvaa asiakkaiden toimijuutta läpileikkaava käsite. Osallisuudella tarkoitetaan esimerkiksi kuulumista ja kuulluksi tulemistä sekä mahdollisuutta vaikuttaa asioihin niin omassa elämässä kuin yhteiskunnassa (THL 2024). Briitta Koskiahon (2002, 36–38) on määritellyt osallisuutta kolmen käsitteen kautta, joita ovat osallistuminen, osallistaminen ja valtaistaminen. *Osallistuminen* Koskiahon näkee vapaaehtoiseksi ja ihmisestä itsestään lähteväksi toiminnaksi. *Osallistaminen* viittaa taas kehottamiseen tai vaatimiseen osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. *Valtaistaminen* Koskiahon näkee tarkoittavan heikompien puolella olemista valtarakenteita vastaan. Keskeistä Koskiahon (2002, 36–38) käsityksessä rakenteellisen sosiaalityön kannalta on se, että osallisuus voi saada alkunsa osallistamisesta ja valtaistamisesta, mutta asiakkaan osallisuuden tulee pitkällä aikavälillä tapahtua omaehtoisesti. Omaehtoinen osallisuus korostaa tällöin juuri toimijuutta ja asiakkaan omaa kokemusta osallisuudesta. Osallisuus ja toimijuus linkittyvät sosiaalityön toimintatavoissa asiakaslähtöisyyteen. Siinä missä osallisuudella kuvataan asiakkaan kokemuksia osallisuuden tunteesta, tarkoittaa asiakaslähtöisyys organisaation tai

työntekijöiden toimintatapaa, jossa huomioidaan asiakkaan kokemukset ja asiantuntemus työn keskiössä (Närhi, Kokkonen & Matthies 2013, 118; THL 2020).

3.2.2 Jaetun toimijuuden mahdollisuudet asiakastyössä

Jaettu toimijuus korostuu erityisesti sosiaalityön yksilökohtaisessa asiakastyössä. Jaetun toimijuuden ytimessä on asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutus ja yhteinen toiminta, jossa yhdistyvät yksilöllinen toimijuus ja yhteisöllinen toimijuus Banduran (2001) määritelmiä mukaillen (Hokkanen 2013, 64). Jaetussa toimijuudessa asiakkaat nähdään tasavertaisina toimijoina, joilla on oma asiantuntijuutensa ja antinsa työskentelyprosessissa, oli työn kohteena sitten asiakkaan henkilökohtainen elämä tai yhteiskunnalliset rakenteet. Näin puretaan myös valta-asetelmia, jotka vaikuttavat työskentelyn taustalla ja yhteiskunnassa. Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta yksi keskeinen tehtävä on tuoda rakenteellisia epäkohtia asiakkaiden tietoisuuteen ja korostaa heidän toimijuuden mahdollisuuksiaan, joka tapahtuu esimerkiksi voimaannuttamisen (*empowerment*) avulla (Pohjola 2011; Mullaly & Dupré 2019).

Voimaantumisen teoriassa (*empowerment theory*) ihminen nähdään yhteiskunnan sosiaalisessa, poliittisessa ja ekonomisessa kontekstissa, jossa valtaa ja etuoikeuksia omaavilla ryhmillä on etulyöntiasema sorrettuihin verrattuna. Käytännössä voimaannuttaminen on erilaisten menetelmien avulla työskentelyä asiakkaan kanssa niin, että toiminta etenee tietoisuuden lisäämisen kautta asiakkaan minäpystyvyyden ja toimijuuden korostamiseen, joka johtaa henkilökohtaiseen ja henkilöiden väliseen vallan muutokseen. (Maschi, Turner & Kaye 2022.) Voimaantumisen toteutumisen kannalta keskeistä on sen asiakaslähtöisyys, minkä vuoksi työskentelyssä tulee olla tarkkana työntekijän toimintatapojen suhteen. Sosiaalityöntekijät eivät esimerkiksi voi ulkoapäin voimaannuttaa asiakkaita, vaan ainoastaan avustaa voimaantumisen prosessissa. Prosessi tapahtuu myös yhteisesti asiakkaan kanssa toimien eikä niin, että sosiaalityöntekijä on työskentelyssä ongelmien ratkaisija ja ainoa asiantuntija ammattinsa vuoksi. Sosiaalityöntekijöiden tulisi myös välttää pyrkimystä oman vallan tunteen saavuttamiseen, mikä liittyy erityisesti auttajan rooliin työskentelyssä. (Mullaly & Dupré 2019, 308–309.) Voimaantumisen teorian menetot voidaan nähdä vastavoimana negatiivisen vallankäytön muodoille, kuten kontrolloinnille.

3.2.3 Monitoimijuudesta yhteisvoimaa

Monitoimijuuden käsite tulee lähelle Banduran (2001) määrittelyä yhteisöllisestä toimijuudesta, jossa yksittäiset toimijat kerääntyvät toimimaan yhdessä jonkin yhteisen päämäärän eteen. Käsitteen määritelmää pidetään jossain määrin epäselvänä, mutta tässä tutkielmassa se nähdään joukoksi erilaisia toimimisen muotoja, joihin liittyy keskeisesti yhteistyö, yhteinen tiedonmuodostus ja moniäänisyys. Monitoimijuudessa toimijoita on useampia, ja toiminnan vuorovaikutukselliset tavoitteet kiinnittyvät yhteisiin tavoitteisiin yhdistämällä erilaisia näkemyksiä dialogisen kommunikaation avulla. (Rantamäki & Kokkonen 2023, 176–178.) Monitoimijuudessa asiakkaat tuovat oman asiantuntijuutensa esiin esimerkiksi kokemuksellisuuden kautta, joka yhdistetään muiden toimijoiden, kuten poliittisten päättäjien tai järjestöjen asiantuntijuuden rinnalle. Ollakseen onnistunutta työskentelyssä tulee pyrkiä yhteisen ymmärryksen muodostamiseen, jaettuun tietoon ja toisten toimijoiden merkityksen huomioimiseen (Linnakangas, Seppälä, Suikkanen & Lehtoranta 2013). Monitoimijuudessa yhteistyö viedään siis yksilöllisten toimijoiden rinnakkaista työskentelyä pidemmälle.

3.2.4 Asiakkaiden toimijuuden rajoitteet

Toimijuuden rajoitteet ja puutteellisuus kytkeytyvät myös usein vallan tematiikkaan. Esimerkiksi asiakastyössä joudutaan tekemään päätöksiä, jotka eivät välttämättä ole asiakkaalle mieluisia. Sosiaalityöntekijän vallankäyttö voi olla perusteltua ja tarpeellista, kun sillä pyritään edistämään asiakkaan asemaa ja hyvää elämää. Silloin kun työskentelyssä korostuu ainoastaan viranomaisen näkemys ja asiakkaan rooli sivuutetaan, voidaan puhua vallankäytöstä, joka kaventaa asiakkaan toimijuutta ja pahimmillaan heikentää asiakkaan asemaa yhteiskunnassa entisestään. (Niemi 2013, 52–54.) Monitoimijaisessa työskentelyssä vaarana taas on se, ettei asiakkaiden asiantuntemusta ja roolia tunnisteta tasavertaisena muihin nähden. Myös rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen resurssit, käytännöt, osaamisen puute ja mahdollinen hiljentämisen kulttuuri, jotka vaikeuttavat sosiaalityöntekijöiden toimijuutta (Kannasoja & Ruonakangas 2023, 164–165), vaikuttavat samalla myös asiakkaiden toimijuuden mahdollisuuksiin.

4 Tutkimusasetelma

4.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Rakenteellisen sosiaalityön kiinnostus on Suomessa kasvanut viime vuosina, ja sitä on käsitelty jonkin verran tutkimuksissa, selvityksissä ja opinnäytetöissä (Kivipelto 2021). Sosiaalialalla toimivien käsityksissä kuitenkin korostuu käytäntöjen epäselvyys ja muutostyöhön tarvittavan ajan puute, koska suurin osa työstä kuuluu asiakastyössä (Närhi ym. 2023). Aiempi tutkimus on myös korostanut sosiaalityöntekijöitä rakenteellisen sosiaalityön toteuttajana, vaikka yhteiskunnallinen muutos ei ole yksilötyötä. Sen vuoksi on olennaista nostaa tarkasteluun muita työssä mukana olevia toimijoita. Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia, millaisina toimijoina asiakkaat näyttäytyvät rakenteellisen työn käytännöissä, koska näin voidaan laajentaa ymmärrystä rakenteellisen sosiaalityön parissa toimivista ihmisistä.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimii Anneli Pohjolan (2011) kehittämä rakenteellisen sosiaalityön tehtäväaluejako, joita ovat tietotyö, strategiatyö, inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö. Nämä tehtävät kuvastavat hyvin rakenteellisen sosiaalityön tavoitteita, joita tässä tutkielmassa tarkastellaan erityisesti asiakkaiden toimijuudesta lähtöisin. Toimijuutta analysoidaan jaetun toimijuuden sekä monitoimijuuden käsitteiden kautta, joita lävistää osallisuuden käsite. Aineistossa tulee kiinnittää huomiota myös asiakkaiden toimijuuden mahdollisiin rajoitteisiin. Tutkimusongelmaan vastataan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- 1) Miten asiakkaiden kanssa toteutetaan rakenteellista sosiaalityötä?
- 2) Millaisina toimijoina asiakkaat esitetään rakenteellisen sosiaalityön käytännöissä ja kehityssuunnissa?

4.2 Menetelmät

Toteutan tutkielmani kirjallisuuskatsauksena. Keskeistä kirjallisuuskatsauksessa on aiempien tutkimusten tarkastelu ja olennaisten asioiden tiivistäminen sekä johtopäätösten muodostaminen tutkimuskysymyksen avulla (Vilkkä 2023). Menetelmänä kirjallisuuskatsaus ohjaa siis sekä aineistoa että tapaa, jolla aineistoa tutkitaan. Kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa neljään päätyyppiin, joita ovat narratiivinen, integroiva ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus

sekä meta-analyysi (Vilka 2023). Toteutan tutkielmani analyysin integroivan kirjallisuuskatsauksen keinoin, koska se sijoittuu metodeissa narratiivisen ja systemaattisen katsauksen väliin. Integroiva kirjallisuuskatsaus mukailee narratiivista katsausta kuvaavien menetelmien käytöllä olemalla kuitenkin tätä kriittisempi ja etenemällä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoin. (Salminen 2011; Vilka 2023.)

Tutkielmani kysymystenasettelussa pyrin luomaan uutta näkökulmaa rakenteelliseen sosiaalityöhön ja toimijuuteen liittyvään tutkimukseen korostamalla asiakkaiden toimijuutta. Tämän vuoksi integroivan kirjallisuuskatsauksen mahdollisuudet tuottaa uutta tietoa jo tutkitusta aiheesta ja yhdistellä tutkimuksia sekä arvioida näitä kriittisesti vastaavat tutkielmani tarkoituksiin (Salminen 2011; Vilka 2023). Tarkoitukseni on poimia aiemmasta tutkimuksesta tutkimuskysymysteni kannalta keskeisiä asioita ja luoda näistä käsityksiä, joita voidaan soveltaa sekä käytännön työmenetelmissä että jatkotutkimustarpeissa. Tutkielman työskentelyprosessin missään vaiheessa tai aineiston koostamisessa ei ole käytetty tekoälyä.

4.3 Aineisto

Aloitin aineiston koostamisen tutustumalla yleisesti siihen, mistä tällä hetkellä tieteellisessä yhteisössä keskustellaan liittyen rakenteelliseen sosiaalityöhön ja toimijuuteen. Toteutin tämän Google-hauilla, viimeisimpiin sosiaalitieteellisiin lehtiin tutustumalla sekä palaamalla sosiaalityön kursseilla viitattuihin keskeisiin teoksiin. Näin toimiessani minulle muodostui selkeämpi kuva siitä, mistä näkökulmasta tulisi saada enemmän tietoa, ja sain hahmoteltua alustavan tutkimusongelman. Varsinaiseen tiedonhakuun käytin useita hakualustoja, kuten Google Scholaria, Volterria, Finnaa, EBSCOa ja sosiaalityön tutkimuksiin keskittyvien tieteellisten lehtien verkkosivuja. Käytettyjä hakutermejä olivat esimerkiksi ”rakenteellinen sosiaalityö”, ”toimijuus”, ”asiakkaiden toimijuus”, ”osallisuus”, ”kokemusasiantuntijuus” ja ”työmenetelmät”, joita yhdistelin vaihtelevasti. Hain tutkimuksia myös termien englanninkielisillä versioilla, kuten ”structural social work”, ”constructive social work”, ”agency” ja ”social work practice”. Myös löydettyjen artikkeleiden ja muun kirjallisuuden lähdeluettelot toimivat hyvinä polkuina aineistojen löytämiseksi.

Kirjallisuuskatsaus menetelmänä ohjaa aineiston valintaa siten, että valittavien tutkimusten laatua arvioidaan kriittisesti (Vilka 2023). Tämän vuoksi halusin painottaa aineistossa vertaisarvioituja artikkeleita, koska se on yleinen kriteeri, jolla varmistetaan tutkimusten

tieteellisyys ja laatu (UTUGuides 2022). Valintaani ohjasi myös julkaisuajankohta, jolloin asetin aineiston aikaikkunaksi vuosina 2010–2025 julkaistut tutkimukset. Perustelen tätä sillä, että tutkimusten sisällöt olisivat mahdollisimman ajankohtaiset, mutta aineisto olisi myös tarpeeksi kattava ja monipuolinen. Päädyin aineistossa myös siihen, että tutkimukset on kaikki julkaistu Suomessa. Perustelen valintaa sillä, että palvelujärjestelmät ja rakenteellisen sosiaalityön toteuttamistavat vaihtelevat eri yhteiskunnissa. Kansainvälisempi aineisto olisi mahdollisesti luonut vertailuasetelman eri maiden välille, jota tämän tutkielman tutkimuskysymykset eivät käsittele. Suomessa toteutettua aineistoa oli hyvin saatavilla valittujen vuosien sisältä, jonka takia rajaus oli mahdollinen.

Tutkielmani aineisto koostuu kahdeksasta artikkelista, joiden tutkimukset on toteutettu Suomessa ja jotka on julkaistu aikavälillä 2013–2025 (ks. liite 1.). Kuusi artikkelista on suomenkielisiä ja kaksi englanninkielisiä. Olen pyrkinyt aineistossa monipuolisuuteen tutkimusten tekijöissä, vaikka rakenteellisen sosiaalityön tutkimus Suomessa on selkeästi tiettyjen tutkijoiden erikoisalaa. Aineistossa on huomattava laadullisen tutkimuksen painotus ($n = 6$), mutta mukana on myös teoreettista pohdintaa ($n = 1$) sekä laadullista ja määrällistä yhdistävää ($n = 1$) tutkimusta.

Artikkeleista Lipposen ja Tarvaisen (2025) tutkimus käsittelee vammaisten visioita rakenteellisen vammaissosiaalityön tulevaisuuden näkymistä. Menetelmien kautta rakenteelliseen sosiaalityöhön pureutuvat Niskala (2020) artikkelissaan kehittäjäasiakastoiminnasta, Rajala, Lähteenmäki ja Kallio (2024) käsitellessään sosiaalista raportointia sekä Valkama ja Raisio (2013) tutkiessaan deliberatiivista demokratiaa kansalaisraadien muodossa. Matthiesin (2022) tutkimuksessa sosiaalityön opiskelijat suunnittelevat seuraavan sukupolven yhteistyön ja rakenteellisen sosiaalityön mallintamista Suomessa, kun taas Närhen, Rantamäen, Kannasojan, Kokkosen ja Ruonakankaan (2023) tutkimus monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön toimintamallista on ehdotus tulevaisuuden työmenetelmäksi. Loput aineiston tutkimuksista tuovat tutkielmaan näkökulmia rakenteellisen sosiaalityön ja toimijuuden rajapinnoilta. Näitä ovat Palukan, Tiilikan ja Auvisen (2019) artikkeli kokemusasiantuntijoiden osallisuudesta mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä Lindströmin ja Nikulan (2024) artikkeli kokemusasiantuntijoiden osaamisesta sosiaalialan tehtävissä alan työntekijöiden näkökulmasta. Viimeksi mainittuja tutkimuksia käsitellään tutkielmassa siltä osin, kun ne soveltuvat asiakkaiden toimijuuden ja rakenteellisen sosiaalityön tarkasteluun.

5 Asiakkaiden toimijuus rakenteellisessa sosiaalityössä

5.1 Rakenteellisen sosiaalityön käytännöt ja tulevaisuuden näkymät

Aineistossa ilmenee sisällöllisesti kaksi selkeää teemaa, joista ensimmäinen liittyy rakenteellisen sosiaalityön työmenetelmiin (Valkama & Raisio 2013; Niskala 2020; Matthies 2022; Närhi ym. 2023; Rajala, Lähteenmäki & Kallio 2024). Toinen aineistossa esiintyvä teema on rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuuden näkymät (Matthies 2022; Närhi ym. 2023; Lipponen & Tarvainen 2025). Kokonaisuutena aineistossa tunnistetaan eriarvoistavien rakenteiden vaikutus ihmisten elämässä ja tunnustetaan rakenteellisen sosiaalityön tarpeellisuus sekä eri toimijoiden merkitys työskentelyssä. Käytäntöjen systemaattisessa toteutuksessa havaitaan kuitenkin puutteita, ja nykyiset menetelmät toimivat lähinnä yhteiskunnan järjestelmiä uusintavin tavoin (Närhi ym. 2023; Rajala, Lähteenmäki & Kallio 2024). Aineistossa nostetaan esiin monia eri tapoja, miten asiakkaat ovat mukana rakenteellisen sosiaalityön käytännöissä. Osassa artikkeleista pohditaan myös sitä, miten tulevaisuudessa asiakkaiden rooli näyttäytyisi työskentelyssä. Aineistossa korostuu erityisesti erilaisten menetelmien soveltaminen ja teoretisointi, joilla tietoa rakenteellisista epäkohdista tuodaan esiin. Seuraavaksi asiakkaiden roolia osana rakenteellista sosiaalityötä avataan Pohjolan (2011) tehtävälueiden, eli tietotyön, strategiatyön, inklusiotyön ja oikeudenmukaisuustyön kautta.

Aineistossa korostuu erityisesti tietotyö, minkä useat artikkelit myös nostavat esiin. Asiakkailta saadaan tietoa palveluiden toimivuudesta ja rakenteellisista epäkohdista heidän kokemustensa kautta (Valkama & Raisio 2013, 101–102; Niskala 2020, 147; Matthies 2022, 237; Närhi ym. 2023, 292; Lipponen & Tarvainen 2025, 13). Myös kokemusasiantuntijat nähdään asiakkaiden tavoin erityisesti sellaisen kokemustiedon kautta, jota ammattilaisilta ei löydy (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 22; Lindström & Nikula 2024, 379). Toisaalta tieto rakentuu myös sosiaalialan työntekijöiden asiakastyössä huomaamien epäkohtien varaan, jolloin asiakkaan rooli tiedon tuottajana ja esiintuojana jää vähäisemmäksi. Sosiaalisen raportoinnin työkalu on sosiaalialalla käytössä oleva menetelmä, joka keskittyy sosiaali- ja terveystyökaluun epäkohtiin ja työntekijöiden ehdotuksiin palveluiden kehittämiseksi, tuoden esiin työntekijöiden hiljaista tietoa. (Rajala, Lähteenmäki & Kallio 2024, 222, 225.)

Asiakkaita enemmän osallistavat työmenetelmät paikantuvat aineistoissa usein yksilökohtaisen asiakastyön ulkopuolelle, ja niissä korostuu tietotyön lisäksi strateginen työ, joka pyrkii

erityisesti asioiden suunnitteluun ja kehittämiseen (Pohjola 2011, 219). Esimerkiksi deliberatiivinen demokratia perustuu ideaan, jossa yhdenvertaiset kansalaiset kokoontuvat yhteen keskustelemaan asioista siten, että kaikki saavat esittää ajatuksensa yhteiskunnallisen aseman vaikuttamatta keskusteluun. Ihanteena keskustelussa on esimerkiksi toisten kunnioittaminen, ymmärryksen lisääminen, moninäkökulmaisuus ja aito yhteys päätöksentekoon. Aineistossa deliberatiivista demokratiaa edustaa vammaisten henkilöiden kansalaisraati, jossa tavoitteena oli selvittää vammaisten ajatuksia osallisuudesta, ja millaisia parannuksia he toivoivat siihen liittyen. (Valkama & Raisio 2013, 95–96, 102.) Raadin lopputulemana muodostettiin julkilausuma, jossa kehittämissuhteita kohdistettiin seurakuntiin, maakuntiin, kaavoitukseen, vammaistutkimukseen, työelämään, kuljetuspalveluihin, viestintään ja tiedottamiseen. Kehittämissuhteissa korostuivat osallisuuden, esteettömyyden ja asennekasvatuksen lisäämisen tarpeellisuus (Valkama & Raisio 2013, 107).

Samankaltaista työskentelyä toteuttaa myös kehittäjäasiakastoiminta, jossa vahvistetaan asiakkaiden osallisuutta ja osallistumista palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Tämä toteutettiin aineistossa kehittäjäkahvilamallin avulla, jossa sosiaalialan työntekijät pyysivät asiakkaita osallistumaan mukaan kehittämiseen yhdessä työntekijöiden kanssa. Käytännössä toiminta tapahtui tapaamisilla paikoissa, joissa ihmiset muutenkin kokoontuvat, mistä juontaa ”kahvila”-nimitys. Kahviloiden toimintaa kuvaavat esimerkiksi ihmettely, nykyisen toiminnan kyseenalaistaminen ja dialogisuus. (Niskala 2020, 142, 146–148). Kahviloissa pyritään deliberatiivisen demokratian tavoin kehittämään ratkaisuehdotuksia rakenteellisiin ongelmiin, joita lähdetään toteuttamaan. Edeltävät toimintamallit, eli deliberatiivinen demokratia ja kehittäjäasiakastoiminta mukailevat myös inkluusiotyötä (Pohjola 2011, 219), koska ne mahdollistavat ja kannustavat asiakkaiden osallistumista ja osallisuutta vaikuttamiseen.

Inkluusiotyötä aineistossa edustaa myös tutkimus sosiaalityön opiskelijoiden kurssityönä tehdyistä projektisuunnitelmista liittyen rakenteelliseen sosiaalityöhön ja yhteisötyöhön, joissa tuotiin esiin näistä kumpuavia keinoja erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin. Asiakkaiden rooli osana työtä korostui opiskelijoiden suunnitelmissa selkeästi, mikä näkyi ehdotetuissa keinoissa esimerkiksi yhteisöllisten kohtaamispaikkojen lisäämisellä, ammattijärjestöjen ja kohderyhmien verkostoimisena, kokemusasiantuntijuuden korostamisena, sekä ekososiaalisen näkökulman huomioimisena. (Matthies 2022, 235–238.) Rakenteellisen sosiaalityön tulevaisuuden näkymiä esiintyi aineistossa myös tutkimuksessa, joka toteutettiin Letters from

the Future metodilla (LFM, suom.: kirjeitä tulevaisuudesta menetelmä), jossa ollaan kiinnostuneita ihmisten henkilökohtaisista tarinoista kuvitelluilla tulevaisuuksilla. Artikkelissa vamman kanssa eläviä ihmisiä kutsuttiin kirjoittamaan kirje siitä, millaista rakenteellinen vammaissosiaalityö olisi tulevaisuudessa, ja millaiseen toivottuun tulevaisuuteen se johtaisi. Kirjeissä korostui toive siitä, että vammaiset pääsisivät osallistumaan ja vaikuttamaan tietotyöhön omien kokemustensa kautta, sekä kuulumaan enemmän päätöksenteossa sekä näkymään yhteiskunnassa. (Lipponen & Tarvainen 2025, 4–5, 7–11.) Kirjeiden vastaukset voidaan nähdä myös oikeudenmukaisuustyönä, koska niissä korostuvat toiveet yhteiskunnan tasa-arvon lisäämisestä (Pohjola 2011, 219).

Myös monitoimijainen rakenteellisen sosiaalityön malli piirtää kuvaa tulevaisuuden rakenteellisesta sosiaalityöstä. Malli on ehdotus, joka pohjautuu MoRa-tutkimushankkeeseen, jossa on hyödynnetty sekä hankkeen tutkimustuloksia että aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta. (Närhi ym. 2023.) Monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön malli on rakennettu Pohjolan (2011) tehtäväalueisiin nojaten, jota on täydennetty poliittisen työn tehtävällä. Poliittinen työ korostaa esimerkiksi poliittisten päätösten arvosidonnaisuutta ja valtarakenteiden olemassaoloa. Visiona monitoimijaisessa rakenteellisessä sosiaalityössä on sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, joka on tasa-arvoinen, demokraattinen ja oikeudenmukainen, ja jossa kansalaiset ja yhteisöt ovat hyvinvoivia ja valtaistuneita. (Närhi ym. 2023, 286–292.) Monitoimijainen malli pyrkii aineiston menetelmistä kattamaan laajimmin rakenteellisen sosiaalityön toimintaa ja huomioi myös asiakkaiden toimijuuden osana sitä.

5.2 Toimijuuden monitasoiset ilmenemismuodot

Aineistossa pidetään yleisesti tärkeänä sitä, että asiakkaat ovat osa rakenteellista sosiaalityötä aktiivisina toimijoina ja omina asiantuntijoina. Asiakkaiden rooli korostuu etenkin kokemuksellisen tiedon kautta, jota myös kokemusasiantuntijat edustavat. Tämän lisäksi asiakkaat ja kokemusasiantuntijat ovat tärkeässä osassa rakenteellisen sosiaalityön kehittämisessä ja innovaatioissa. Asiakkaiden ääneen pääsemisessä ja varsinaisessa toimijuudessa on kuitenkin eroja aineiston erilaisten työskentelymenetelmien ja kehitysehdotusten kuvauksissa. Keskeistä toimijuuden kannalta suhteessa rakenteelliseen sosiaalityöhön on asiakkaiden osallisuuden kokemus, joka leikkaa läpi kaikkia toimijuuden ilmenemisen tasoja.

5.2.1 Yksilölliset toimijat rakenteellisten epäkohtien ilmiäntajina

Aineistosta ilmeni toimijuutta, joka voidaan nähdä yksilöllisenä. Esimerkiksi Lipposen ja Tarvaisen (2025, 4–6) tutkimuksessa LFM toimii itsessään äänenä vammaisille ihmisille, jotka saivat hyvin pitkälle määrittää kirjeissään sen mistä ja miten kirjoittivat, mikä antoi tilaa vaihtoehtoisille narratiiveille. Aineistossa myös nostetaan esiin, että kansalaiset haluavat osallistua päätöksentekoon ja itseään koskevien asioiden suunnitteluun (Valkama & Raisio 2013, 98), minkä voidaan nähdä pätevän yhtä lailla myös asiakkaisiin. Henkilökohtaisella tasolla osallistuminen kohdistuu erityisesti niihin palveluihin, joista asiakkailta on kokemusta (Valkama & Raisio 2013, 110). Monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön mallissa asiakkaat esitetään keskeisinä toimijoina, joilla on oma roolinsa kaikilla Pohjolan (2011) sekä Närhen ja työryhmän (2023) määrittämällä tehtäväalueilla. Asiakkaiden tehtäviä ovat esimerkiksi kokemuksiin perustuvan tiedon tuottaminen, osallisuuden esteiden esiintuominen, asiakkaiden yhdenvertaisuuden toteutumisen seuranta, yhteiskunnan epäkohtien esiintuominen ja kehittämisehdotusten esittäminen (Närhi ym. 2023, 292). Vaikka asiakkaat toimivatkin osana monitoimijaista yhteisöä, vaativat nämä tehtävät myös yksilöllistä toimijuutta.

Myös kokemusasiantuntijuus näyttäytyy yksilöllisenä toimijuutena, kun kokemusasiantuntijat pyrkivät esimerkiksi muuttamaan leimaavia asenteita sekä tarkastelemaan kriittisesti tapaa, millä rikos- ja päihdetaustaisista puhutaan yhteiskunnassa (Lindström & Nikula 2024, 383). Nykyisten asiakkaiden parissa toimiessaan kokemusasiantuntijat lisäävät syvällistä ymmärrystä asiakkaan tilanteesta, joka voi tapahtua myös suhteessa rakenteisiin. Kokemusasiantuntijat ovat toimijoita ilman palvelujärjestelmän velvoitteita, jolloin he voivat tarvittaessa kyseenalaistaa sosiaalialan periaatteita ja toimintatapoja ammattilaisia mutkattomammin sekä hyödyntää omia kokemuksiaan palveluiden käyttäjinä. (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 27; Lindström & Nikula 2024, 378–379.) Kokemusasiantuntijat auttavat ammattilaisia näkemään asiakkaiden taustojen merkityksen, joka voi olla tietoa yhteiskunnan syrjäyttävistä rakenteista (Lindström & Nikula 2024, 372). Kokemusasiantuntijat saavuttavat asiakkaita ammattilaisia paremmin sekä tunnistavat ja herättävät heissä muutoksen mahdollisuuden (Lindström & Nikula 2024, 378). Tätä muutosmahdollisuuden tunnistamista ja herättämistä voidaan käyttää myös rakenteellisen sosiaalityön käytännöissä.

5.2.2 Jaettu toimijuus vastavuoroisen muutostyön ytimessä

Jaettu toimijuus ilmenee erityisesti asiakastyössä, jossa korostuu asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen yhteistyö. Aineiston mukaan myös yksilötyö sisältää rakenteellisen sosiaalityön potentiaalin, mutta se ei automaattisesti ole sitä (Närhi ym. 2023, 299). Asiakkaan ja työntekijän jakamat kokemukset liittyen rakenteelliseen työskentelyyn luovat merkityksiä ja yhteistä ymmärrystä (Lindström & Nikula 2024, 371). Esimerkiksi asiakkaiden mielipiteen kuuleminen sosiaalisia raportteja varten voidaan nähdä jaettuna toimijuutena (Rajala, Lähteenmäki & Kallio 2024, 220). Myös kirjeissä tulevaisuuden rakenteellisesta vammaissosiaalityöstä esiintyy toive siitä, että sosiaalityöntekijät omaksuisivat roolin yhteiskunnallisena puolestapuhujana asiakkaan rinnalla (Lipponen & Tarvainen 2025, 12).

Aineistossa asiakkaiden toimijuutta korostetaan tietopohjaiseen vuoropuheluun perustuvan kehittämisen kautta, jossa sekä työntekijät että asiakkaat ovat aktiivisia toimijoita (Niskala 2020, 150; Matthies 2022, 237). Vammaisten henkilöiden kirjeissä nostetaan esiin, että heidän kokemustietoaan tulisi arvostaa enemmän asiakastyössä, koska sosiaalityöntekijöillä ei yleensä ole kokemusta vammaissosiaalityön asiakkuudesta tai yhteiskunnassa elämisestä vammaisena (Lipponen & Tarvainen 2025, 8). Myös sosiaalialan työntekijöille on hyötyä siitä, että he saavat tietoa asiakkaiden kokemuksista yhteiskunnassa ja palveluverkossa, mutta tämä edellyttää vastavuoroista työskentelyä, joka perustuu luottamukseen (Niskala 2020, 150).

Kokemusasiantuntijat näyttäytyvät aineistossa monin tavoin asiakkaiden ja muiden työntekijöiden rinnalla. Kokemusasiantuntijat mahdollistavat asiakkaiden osallisuutta asiakkaan kokemusmaailman avaajana, asiakkaan esikuvana, asiakkaan läheisenä, sekä välittäjänä asiakkaan ja ammattilaisen välillä (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 25). Kokemusasiantuntijoilla on myös kyky luoda tasavertainen ja dialoginen suhde asiakkaaseen (Lindström & Nikula 2024, 388), mikä voisi edistää esimerkiksi voimaantumisen menetelmien käyttöä asiakastyössä. Työskentely asiakkaan ja kokemusasiantuntijan välillä on vastavuoroista ja luottamuksellista, koska valta-asetelma on rakentunut yhteisen kokemustaustan myötä eri tavoin kuin asiakas-työntekijä-suhteessa (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 27).

5.2.3 Monitoimijuus yhteisen kehittämisen areenana

Asiakkaat näyttäytyvät aineistossa osana monitoimijuutta esimerkiksi opiskelijoiden projektisuunnitelmissa, joissa korostetaan yhteistyön sosiaalityöntekijälähtöisyyttä, mutta samanaikaista yhteistyötä kansalaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (Matthies 2022, 234). Aineistossa esiintyy myös visioita monitoimijaisen yhteistyön lisäämisestä. Tämä ilmenee esimerkiksi toiveina sosiaalityön ja vammaisjärjestöjen paremmasta yhteistyöstä, jolloin niissä yhdistyisi professionaalinen ja kokemuksellinen tieto (Lipponen & Tarvainen 2025, 9–10). Monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön mallissa asiakkaat nähdään monitoimijuuden osana, eli tasavertaisina asiantuntijoina omalla osaamisalueellaan. Lisäys poliittisesta työstä omana tehtäväalueenaan korostaa myös moniäänisyyttä ja palveluiden käyttäjien näkökulmaa. (Närhi ym. 2023, 297, 302.)

Erilaiset yhteiskehittämistä mahdollistavat foorumit, kuten paikalliset vammaisneuvostot tai yksinkertaiset hymynaamakyselyt nostetaan esiin keinoina lisätä asiakkaiden osallisuutta päätöksenteossa (Lipponen & Tarvainen 2025, 10). Myös opiskelijoiden suunnitelmissa ehdotetaan paikallisyhteisöihin keskittyviä verkostoja, joilla lisättäisiin yhteistyötä, paikallisten äänten esiin saamista ja ennaltaehkäisevää tukea esimerkiksi lastensuojelun kysymyksiin (Matthies 2022, 237). Kehittäjäasiakastoiminnassa taas vahvistetaan tietoisesti asiakkaiden osallisuutta ja kriittisyyttä, millä voi aineiston perusteella olla myös työntekijöiden osallisuusosaamista lisäävä vaikutus (Niskala 2020, 151, 153). Valkama ja Raisio korostavat deliberatiivisessa demokratiassa jaetun ymmärryksen luomista käsiteltävästä aiheesta (2013, 99), mikä on keskeistä monitoimijaisessa työskentelyssä. Aineistossa kansalaisraati itsessään koettiin positiivisena kokemuksena. Raatilaisten mielestä parasta siinä oli esimerkiksi verkostoitumisen mahdollisuus, yhteishenki ja eri vammaisryhmien edustus, minkä lisäksi muiden raatiin osallistuneiden henkilöiden ymmärrys vammaisuudesta laajeni (Valkama & Raisio 2013, 106, 109).

Kokemusasiantuntijoiden rooli palveluiden kehittäjinä ja kokemustiedon tuojina korostuu omana ideanaan opiskelijoiden suunnitelmissa (Matthies 2022, 238). Kokemusasiantuntijat ovat osa yhdenlaista monitoimijaista työskentelyä, jossa muina toimijoina ovat asiakkaat ja sosiaalialan ammattilaiset. Kokemusasiantuntijoiden rooli osana moniammatillista työskentelyä tunnustetaan erityisesti kokemukseen perustuvan tiedon ja osaamisen kautta, jota jaetaan muille ammattilaisille ja toimijoille (Matthies 2022, 238; Lindström & Nikula 2024,

379, 382). Kokemusasiantuntijat kokevat myös itse yhdeksi tärkeimmistä tehtävistään välittää kokemusperäistä tietoa sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 28).

5.2.4 Toimijuuden puutteet työskentelyä rajoittavina tekijöinä

Aineistossa on tunnistettavissa myös asiakkaiden puutteellista toimijuutta. Esimerkiksi ympäristön rajoittavuus vammaisten henkilöiden toimijuutta kohtaan yhdistyvät sekä vammaissosiaalityössä että rakenteellisessa sosiaalityössä, jotka molemmat tarkastelevat sosiaalityön käytäntöjä kriittisesti (Lipponen & Tarvainen 2025, 3–4). Toimijuuden rajoittaminen voidaan nähdä niin ihmisten henkilökohtaisessa elämässä kuin rakenteiden tasolla. Päätöksenteon kuuleminen tulisi tehdä mahdolliseksi ja saavutettavaksi sovittamalla toimintatavat vammaisten tarpeisiin huolehtimalla esimerkiksi esteettömyydestä (Valkama & Raisio 2013, 99; Lipponen & Tarvainen 2025, 10). Myös asiakkaille tuntemattoman ammattikielen ja -sanaston käyttäminen saattaa rajoittaa asiakkaiden osallistumista rakenteellisen sosiaalityön kehittämiseen (Niskala 2020, 154).

Aineistossa nousee esiin myös yhteiskunnan määritelmien ja asenteiden vaikutus osallistumiseen. Deliberatiivista demokratiaa testaavan kansalaisraadien osallistumiskutsussa vammaisuus oli määritelty ”omakohtaiseksi kokemukseksi arkea riittävästi rajoittavasta vammasta tai pitkäaikaissairaudesta, jonka perusteella henkilö itse arvioi voivansa edustaa määriteltyä kohderyhmää”. Tästä huolimatta osa kiinnostuneista jättäytyi osallistumasta, koska he kokivat, etteivät olleet ”riittävän vammaisia” edustaakseen raadissa. Kirjoittajat pohtivat, että tähän saattoi vaikuttaa yhteiskunnan määritelmä vaikeavammaisuudesta, joka sulkee ulkopuolelle ei-vaikeavammaisiksi tulkittuja henkilöitä. (Valkama & Raisio 2013, 101–103.)

Kokemusasiantuntijoiden asema toimijoina näyttäytyy myös alisteisena verrattuna sosiaalialan ammattilaisiin ja palvelujärjestelmään. Kokemusasiantuntijat kertovat esimerkiksi vaikuttamisen mahdollisuuksien vähäisyydestä sekä siitä miten kokemusperäistä tietoa ei aina tunnusteta. Kokemusasiantuntijat kertovat myös tapauksista, joissa työntekijät ohjailevat työskentelyä ja toiminta tapahtuu näennäisen osallistavasti ylhäältä alaspäin. (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019, 31–33.) Myös kehittäjäasiakkuus voi jäädä vain asiakasta osallistavaksi toiminnaksi, jos sitä ohjaa ammattilaisen näkemykset ja tavoitteet (Niskala 2020, 152). Sosiaalisen raportoinnin työmenetelmä jättää tilaa lisätä asiakkaiden toimijuutta. Vaikka

raportit koostuvat asioista, joita on kerätty asiakastyöstä, eivät asiakkaat itse pääse ääneen raporteissa, vaan niitä kirjoittavat sosiaalityöntekijät (Rajala, Lähteenmäki & Kallio 2024). Tämä voidaan tulkita ainakin osittain puutteelliseksi toimijuudeksi, koska asiakkaiden ääni kuuluu raporteissa välillisesti. Asiakkaiden toimijuus jääkin puutteelliseksi myös silloin, kun heidän roolinsa kaventuu ainoastaan kokemustiedon lähteeksi.

6 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut asiakkaiden toimijuutta osana rakenteellista sosiaalityötä. Työn tavoitteena oli korostaa sellaisia rakenteellisen sosiaalityön nykyisiä ja mahdollisia tulevaisuuden käytäntöjä, joissa asiakkaat ovat osallisina. Tämän lisäksi halusin tutkia erityisesti asiakkaiden toimijuuden ilmentymistä, joka voi jäädä sosiaalityöntekijöiden tai muiden päätösvaltaisten toimijoiden varjoon. Teoreettisena viitekehyksenä käytin Pohjolan (2011) mallinnusta rakenteellisen sosiaalityön neljästä tehtäväalueesta, joita ovat tietotyö, strategiatyö, inklusiotyö ja oikeudenmukaisuustyö. Toinen tärkeä näkökulma tutkielmassa oli toimijuuden käsite, jota sovelsin mukailen erityisesti Banduran (2001) ja Hokkasen (2013) määritelmiä. Asiakkaiden toimijuus ilmenee näiden perusteella niin yksilöllisellä, jaetulla kuin monitoimijaisella tasolla.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella rakenteellista sosiaalityötä toteutetaan ja halutaan toteuttaa monin tavoin asiakkaiden kanssa. Pohjolan (2011) tehtäväalueista erityisesti tietotyö korostuu tuloksissa merkittävästi. Asiakkaat ja kokemusasiantuntijat nähdään työskentelyssä keskeisesti juuri kokemustiedon kautta läpi koko aineiston, ja he myös itse toivovat tämän osaamisalueen huomioimista. Strategiatyötä taas toteutetaan suunnitelmallisena kehittämistyönä, jota tapahtuu jonkin verran asiakastyön ohella sosiaalisena raportointina (Rajala, Lähtenmäki & Kallio 2024), mutta erityisesti asiakastyön ulkopuolella kehittäjäasiakastoiminnassa ja kansalaisraadissa (Valkama & Raisio; Niskala 2020). Inklusiotyön rooli jää nykyisissä käytännöissä vähäisemmäksi, mutta sen lisäämisestä tulevaisuudessa esiintyy toiveita erityisesti yhteisötyön, ihmisten verkostoitumisen sekä ruohonjuuritason yhteisöllisyyden lisäämisen kautta (Matthies 2022; Lipponen & Tarvainen 2025). Oikeudenmukaisuustyön näkyvyys nykyisissä toimissa jää myös lähinnä eettiseksi arvoksi työskentelyn taustalle. Tulevaisuuden visioissa esiintyy kuitenkin jo toiveita ja konkreettisia ehdotuksia tasa-arvoisesta yhteiskunnasta ja solidaarisuudesta toimijoiden välillä (Närhi ym. 2023; Lipponen & Tarvainen 2025). Tuloksissa tunnistetaan myös puutteita nykyisten menetelmien systemaattisessa toteuttamisessa. Pohjolan (2011) tehtäväalueiden kokonaisvaltainen huomioiminen korostuu lähinnä kokeiluvaiheen menetelmissä ja tulevaisuuden näkymissä.

Asiakkaiden toimijuus ilmenee kirjallisuuskatsauksen perusteella monitasoisena. Vastoin teoreettisessa viitekehyksessä esitettyjä odotuksia siitä, että rakenteellisessa sosiaalityössä korostuisi ainoastaan jaettu toimijuus ja monitoimijuus, esiintyy tuloksissa myös jonkin verran

asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden yksilöllistä toimijuutta. Tämä ilmenee erityisesti asiakkaiden selkeän oman roolin korostamisena, asiakaslähtöisenä narratiivina esimerkiksi Letters from the Future -metodissa sekä asiakkaiden tahtotilassa olla osallisina päätöksenteossa ja vaikuttamisessa (Valkama & Raisio 2013; Närhi ym. 2023; Lipponen & Tarvainen 2025). Jaettu toimijuus korostuu tuloksissa erityisesti ideaalina yhteistyönä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välillä, mutta teoreettisessa viitekehyksessä käsitellyt voimaantumisen menetelmiä ei juurikaan esiinny aineistossa. Tämä voi johtua siitä, että voimaantuminen liittyy erityisesti radikaaliin ja kansainväliseen rakenteellisen sosiaalityön perinteeseen, joka ei ole saanut Suomessa kovin suurta jalansijaa. Sen sijaan jaettua toimijuutta toteuttavat kokemusasiantuntijat, jotka toimivat työssään sekä itsenäisesti, että luovat yhteyttä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välille (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019; Lindström & Nikula 2024). Tasavertainen kumppanuus asiakastyössä jää kuitenkin lähinnä toiveiden tasolle (esim. Lipponen & Tarvainen 2025), mikä voi kertoa vallan epätasaisesta jakautumisesta eri toimijoiden välillä.

Lähtökohtaisesti ammattilaiset pitävät kirjallisuuskatsauksen perusteella asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden näkökulmaa ainutlaatuisena ja arvokkaana osana rakenteellista sosiaalityötä. Osallisuutta ja toimijuutta kuitenkin rajoittavat rakenteelliset puutteet, kuten esteellisyys (Valkama & Raisio 2013; Lipponen & Tarvainen 2025). Myös ammattilaisten autoritaarisuus tai ammattikielen käyttäminen voivat rajoittaa osallistumista (Palukka, Tiilikka & Auvinen 2019; Niskala 2020). Asiakkaiden ja kokemusasiantuntijoiden keskeinen tehtävä rakenteellisessa sosiaalityössä on kokemuksellisen tiedon välittäminen, mutta jos osallisuus typistetään ainoastaan tiedonlähteenä olemiseksi, rajoittaa myös se toimijuuden monipuolisuutta. Monitoimijainen rakenteellisen sosiaalityön malli pyrkiikin korostamaan kaikkien eri toimijoiden, mukaan lukien asiakkaiden tai asiakasedustajien, työskentelyä kaikilla Pohjolan (2011) tehtäväalueilla ja lisäämään tähän myös poliittisen tehtäväalueen, joka painottaa muun muassa valtarakenteiden näkyväksi tuomista sekä palveluiden käyttäjien näkökulmaa. Malli on siis suunnitelman tasolla oleva ehdotus toimintakehikosta ja toimijamatriisista, jotka sisältävät yhteenvedon monitoimijuuden tarjoamista mahdollisuuksista rakenteelliselle sosiaalityölle. (Närhi ym. 2023.)

Kuten aiemmassa tutkimuksessa on todettu, toimijuus kytkeytyy vallan kysymyksiin (Ronkainen 2008; Niemi 2013; Isola, Hekkala & Leppänen 2025). Myös tämän kirjallisuuskatsauksen tuloksia toimijuudesta voidaan tulkita vallan kautta, kun pohditaan

esimerkiksi sitä, kenellä lopulta on valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Rajoitteet asiakkaiden toimijuudessa kytkeytyvätkin ihmisten ja rakenteiden valta-asetelmiin. Asiakkaiden valta on lähtökohtaisesti rajallista ja heidän voi olla vaikeaa kritisoida sellaisia rakenteita, joista joutuvat samanaikaisesti pyytämään apua. Tämän lisäksi ammattilaisen asema suhteessa asiakkaaseen sisältää eriarvoisen valta-asetelman, koska sosiaalityöntekijöillä on esimerkiksi koulutuksen antamaa tietoa ja tietynlainen yhteiskunnallinen rooli vallan lähteiden mukaisesti (Isola, Hekkala & Leppänen 2025). Tämän asetelman purkaminen vaatii aktiivisia ja konkreettisia työskentelytapoja, joita voisivat olla aiempien tutkimusten mukaisesti esimerkiksi voimaantumisen ja valtaistumisen menetelmät, joissa pyritään valta-asetelmien muutoksen (Hokkanen 2009; Maschi, Turner & Kaye 2022). Näillä muutoksilla voidaan lisätä asiakkaiden toimijuutta ja osallisuutta (Koskiahio 2002; Pohjola 2011; Mullaly & Dupré 2019).

Myös työntekijöiden rooli on itsessään ristiriitainen, sillä rakenteisiin pyritään vaikuttamaan samalla kun toimitaan niiden sisällä. Tätä ilmentää esimerkiksi organisaatioissa esiintyvä sosiaalityöntekijöiden hiljentämisen kulttuuri (Kannasoja & Ruonakangas 2023) sekä ammatillisen harkintavallan kaventaminen (Kokkonen 2023). Sosiaalityön profession tulisikin tarkastella omaa toimintaympäristöään ja -kulttuuriaan kriittisesti, kuten Viirkorpi (1990) jo vuosia sitten kiteytti. Suomalaisessa rakenteellisen sosiaalityön kontekstissa työskentelyä rajoittavat myös uusliberalisoituneen hyvinvointiyhteiskunnan ja viranomaiskeskeisen palvelujärjestelmän asettamat raamit, jotka määrittävät yksilöiden toimintamahdollisuuksia. Eri toimijoiden vaikutusmahdollisuuksia heikentää lisäksi yhteiskunnan toimintalogiikka, jossa ennaltaehkäiseviin toimiin ei tarjota riittäviä resursseja. Tämä luo haasteita työskentelylle, koska rakenteelliset muutokset pyrkivät juuri siihen, että rakenteet itsessään eivät aiheuttaisi huono-osaisuutta ja pahoinvointia.

Tutkielman vahvuudet liittyvät asiakkaiden roolin korostamiseen sekä sen osoittamiseen, että rakenteellista sosiaalityötä halutaan toteuttaa monella tavalla asiakkaiden kanssa. Tutkielma myös luo kuvaa asiakkaiden monipuolisesta toimijuudesta, joka kytkeytyy yhteiskunnallisiin pyrkimyksiin henkilökohtaisten tilanteiden lisäksi. Jatkotutkimustarpeita voisi olla esimerkiksi se, miten nykyisessä uusliberaalissa palvelujärjestelmässä voisi toteuttaa kriittisempää rakenteellista sosiaalityötä, joka kiinnittäisi enemmän huomiota vallan kysymyksiin ja vaikuttaisi syvemmin rakenteisiin. Rakenteellisten toimien vaikuttavuutta pitkällä aikavälillä tulisi myös tutkia enemmän. Pohdittavaa riittää myös siinä, miten tämän tutkielman

ulkopuolelle jääneet toimijaryhmät, kuten lapset, voisivat osallistua rakenteellisen sosiaalityön kehittämiseen.

Rakenteellinen sosiaalityö näyttäytyy toimijoiden silmissä edelleen epäselvänä toimintana, jota toteutetaan hyvin hajanaisesti. Useat tässäkin tutkielmassa käsitellyt menetelmät ovat vasta suunnitelmien tasolla tai niitä kehitetään parhaillaan. Systemaattiset ja hyvin tunnistetut käytännöt siis vielä puuttuvat sosiaalityön työvälineistä. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on kuitenkin tärkeä osa sosiaalityön eetosta, jonka takia tutkimus ja työskentely kentällä sen edistämiseksi on tärkeää. Asiakkaissa ja kansalaisissa laajemmin on rakenteellisen sosiaalityön kannalta käyttämätöntä potentiaalia, jota tulisi osata hyödyntää nykyistä paremmin. Työskentelyssä tulisi keskittyä alhaalta ylöspäin tapahtuvaan toimintaan, joka korostaisi yksilöiden välistä vuorovaikutusta sekä kollektiivisia vaikutusmahdollisuuksia. Rakenteellisen sosiaalityön menetelmien tulisi pyrkiä ongelmien juurisyiden paikantamiseen ja korjaamiseen, millä voi olla merkittävä vaikutus ihmisten hyvinvointiin sekä yhteiskunnalliseen asemaan nyt ja tulevaisuudessa.

Lähdeluettelo

- Bandura, Albert (2001) Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. *Annual Review of Psychology* 52, 1–26.
- Dominelli, Lena (1999) Community, Citizenship and Empowerment. *Sociology (Oxford)* 33(2), 441–446.
- Giddens, Anthony (1984) *Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analyysissä.* (Suom. Pasi Andersson & Ilkka Heiskanen). Helsinki: Otava.
- Hokkanen, Liisa (2009) Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mikko Mäntysaari, Anneli Pohjola & Tarja Pösö (toim.) *Sosiaalityö ja teoria.* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hokkanen, Liisa (2013) Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityöllisessä asianajossa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä.* Tampere: Vastapaino, 55–86.
- Hussi, Taina (2005) Sosiaalinen raportointi tiedon rakentajana – menetelmäkuvaus ja käytännön kokemukset. SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja 4/2005.
- International Federation of Social Workers (2014) Global Definition of the Social Work Profession. Osoitteessa: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>. (Luettu 29.10.2025).
- Isola, Anna-Maria & Hekkala, Marja & Leppänen, Matilda (2025) Jaettu valta osallisuustyössä: Tilat, tieto ja positiot. Teoksessa Henna Pirskanen & Mia Tammelin & Outi Alakärppä & Maija Mänttari-van der Kuip (toim.) *Osallisuus sosiaalityössä.* Tampere University Press, 197–218.
- Jyrkämä, Jyrki (2007) Toimijuus ja toimijatilanteet – aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen. Teoksessa Marjaana Seppänen & Antti Karisto & Teppo Kröger (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö: sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä.* Jyväskylä: PS-kustannus, 195–218.
- Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra (2023) Yhteenveto: sosiaalityöntekijät rakenteellisen sosiaalityön toimijoina. Teoksessa Kati Närhi & Sirpa Kannasoja & Tuomo Kokkonen & Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa.* SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto, 153–173.

- Karjalainen, Pekka & Kivipelto, Minna & Liukko, Eeva & Muurinen, Heidi (2021) Osallisuutta ja toimintakykyä vahvistava aikuissosiaalityö – opas ammattilaisille. THL Ohjaus 1/2021.
- Kivipelto, Minna (2021) Rakenteellisen sosiaalityön katsaus. THL Työpaperi 16/2021.
- Kokkonen, Tuomo (2023) Poliittisuus rakenteellisen sosiaalityön määrittäjänä. Teoksessa Kati Närhi & Sirpa Kannasoja & Tuomo Kokkonen & Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa*. SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto, 49–68.
- Kokkonen, Tuomo & Turtiainen, Kati (2018) Social work education in Finland. In Masoud Kamali & Jessica H. Jönsson (ed.) *Neoliberalism, Nordic Welfare States and Social Work: Current and future challenges*. London: Routledge, 171–178.
- Koskiahho, Briitta (2002) Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta. Teoksessa Pia Bäcklund & Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.) *Osalliset ja osaajat*. Helsinki: Gaudeamus, 36–57.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Finlex. Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2000/812>. (Luettu 29.10.2025).
- Linnakangas, Ritva & Seppälä, Ullamaija & Suikkanen, Asko & Lehtoranta, Pirjo (2013) Monitoimijuus lapsen perhekuntoutuksessa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 299–324.
- Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017) Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen. SOSNET julkaisuja 7.
- Maschi, Tina & Turner, Sandra & Kaye, Adriana (2022) Empowerment Theory. In Kristin W. Bolton & J. Christopher Hall & Peter Lehmann (ed.) *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice: A Generalist-Eclectic Approach* (4th ed.). New York: Springer Publishing.
- Mullaly, Bob & Dupré, Marilyn (2019) *The New Structural Social Work: Ideology, Theory and Practice* (4th ed.). Toronto: Oxford University Press.
- Niemi, Petteri (2013) Hyvä, paha valta. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 31–54.
- Närhi, Kati (2023) Kansainvälinen ja suomalainen rakenteellisen sosiaalityön perinne. Teoksessa Kati Närhi & Sirpa Kannasoja & Tuomo Kokkonen & Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa*. SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto, 22–48.

- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Matthies, Aila-Leena (2013) Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehdoja sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 113–145.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra (2022) Monitoimijainen rakenteellinen sosiaalityö. Teoksessa Eeva Liukko & Heidi Muurinen & Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) *Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö*. Raportti 1/2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 25–30.
- Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Kokkonen, Tuomo, & Ruonakangas, Santra (2023) Johdatus rakenteelliseen sosiaalityöhön. Teoksessa Kati Närhi & Sirpa Kannasoja & Tuomo Kokkonen & Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa*. SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto, 6–21.
- Pohjola, Anneli (2011) Rakenteellisen sosiaalityön aika. Teoksessa Anneli Pohjola & Riitta Särkelä (toim.) *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 207–224.
- Pohjola, Anneli (2014) Rakenteellisen sosiaalityön paikannuksia. Teoksessa Anneli Pohjola & Merja Laitinen & Marjaana Seppänen (toim.) *Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014*. (3. p.). EU: UNIpress, 16–36
- Rajala, Toni & Salonen, Sanni (2025) Sosiaalityön yliopistokoulutuksen rooli uusliberalismin haastamisessa – akateeminen käytäntöpolitiikka muutosvoimana. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 33(1), 100–107.
- Rantamäki, Niina & Kokkonen, Tuomo (2023) Tapaustutkimuksen toteutus: monitoimijainen rakenteellinen sosiaalityö. Teoksessa Kati Närhi & Sirpa Kannasoja & Tuomo Kokkonen & Niina Rantamäki & Santra Ruonakangas (toim.) *Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa*. SoPhi 154. Jyväskylän yliopisto, 175–186.
- Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73(4), 388–401.
- Salminen, Ari (2011) *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 § 7. Rakenteellinen sosiaalityö. Finlex. Osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301>. (Luettu 29.11.2025).

- Talentia (2022) Arki arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta 2021–2024.
- Talentia (ei pvm.) Sosiaalityöntekijä -verkkosivu. Osoitteessa: <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyydet/ammattit-ja-tutkinnot/sosiaalityontekija/>. (Luettu 29.10.2025).
- THL (2020) Asiakaslähtöisyys. Osoitteessa: <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/asiakaslaittoisyys>. (Luettu 30.11.2025).
- THL (2023) Esimerkkejä rakenteellisesta sosiaalityöstä. Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/esimerkkeja-rakenteellisesta-sosiaalityosta>. (Luettu 29.11.2025).
- THL (2024) Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Osoitteessa: <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>. (Luettu 30.11.2025).
- Tiitinen, Laura (2018) Sosiaalialan mediavaikuttaminen hiljaisuuden kulttuurin murtajana? *Yhteiskuntapolitiikka* 83(2), 171–181.
- UTUGuides (2022) Mistä tunnistan tieteellisen artikkelin? -verkkosivu. Turun yliopisto. Osoitteessa: <https://utuguides.fi/tieteellinenartikkeli>. (Luettu 27.10.2025).
- Viirkorpi, Paavo (1990) Rakenteellisen sosiaalityön pakko ja mahdollisuudet. Sosiaalivaltituksen julkaisuja 17/1990.
- Vilkka, Hanna (2023) *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Helsinki: Art House.

Liitteet

Liite 1. Aineisto

Tekijät (vuosi)	Artikkelin otsikko	Sijainti
Lindström & Nikula (2024)	Ammattilaisten näkökulmia rikos- ja päihdetaustaisten kokemusasiantuntijoiden osaamisesta sosiaalialan tehtävissä	Työelämän tutkimus (tieteellinen lehti)
Lipponen, Oona & Tarvainen, Merja (2025)	People with disabilities' envisions of structural disability social work in the hoped-for future	Qualitative Social Work (tieteellinen lehti)
Matthies, Aila-Leena (2022)	Next-generation modelling of community work and structural social work in Finland	Nordic Social Work Research (tieteellinen lehti)
Niskala, Asta (2020)	Kehittäjäasiakastoiminta rakenteellisen sosiaalityön menetelmänä	Sosiaaliala uudistuu (kirja/raportti)
Närhi, Kati & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Kokkonen, Tuomo & Ruonakangas, Santra (2023)	Ehdotus monitoimijaisen rakenteellisen sosiaalityön toimintamalleista ja sen reunaehdoista	Rakenteellisen sosiaalityön tila ja tulevaisuus Suomessa (kirja)
Palukka, Hannele & Tiilikka, Tiina & Auvinen, Petra (2019)	Kokemusasiantuntija mielenterveys- ja päihdepalveluissa – osallisuuden mahdollistaja vai osallistamispolitiikan väline?	Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti (tieteellinen lehti)
Rajala, Toni & Lähteenmäki, Liisa & Kallio, Johanna (2024)	Sosiaalinen raportointi rakenteellisen sosiaalityön tiedon tuottajana	Yhteiskuntapolitiikka (tieteellinen lehti)
Valkama, Katja & Raisio, Harri (2013)	Kansalaisraati – Deliberatiivinen demokratia sosiaalityön työmuotona?	Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä (kirja)